

Karinthyt a kistia tartotta életben

2020 március 23. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Érdemes komolyan venni a veszélyt, a cinizmust inkább békeid?kre tartogassuk.

„Szóval ne utazzam villamoson és vasúton, ahogyan rendszeren szoktam élvezetb?l, mulatságból, mámorból, dorbézolásból, fény?zésb?l, dáridóból, kéjhajhászásból, kicsapongásból, hanem csak szükségb?l?” – Karinthy Frigyes, az Így írtok ti bravúros stílusmestere 1918 ?szén satirikus tárcában élcel?dött a f?város spanyolnátha elleni intézkedésein. A történelmi szakirodalomból is kiderül, hogy a száz évvel ezel?tti budapestiek nem vették

elég komolyan a járványt, a hatóságok sem voltak elég határozottak, ezért is terjedhetett futótűzként a kór.

Karinthy tréfás, gúnyos hangulata nem tartott sokáig, hisz felesége is megbetegedett, Judik Etelt a spanyolnátha vitte el. Kosztolányi Dezsőné arról ír a könyvében, hogy Karinthy teljesen kikészítette a veszteség, nem találta a helyét, kísértetként bolyongott a városban és többször náluk aludt. Később kiderült, hogy Karinthy Frigyes rövid, fiókban maradt naplójegyzetekben próbálta feldolgozni felesége halálát, de a szatirikus tárcáját sem árt felidézni a mostani koronavírus-járvány idején. Az író esete arra figyelmeztet bennünket, hogy érdemes komolyan venni a veszélyeket, a cinizmust pedig inkább békeidőkre tartogassuk. Sorozatunk második, tragikus része ellenére ne feledjük, hogy bármennyire is fájhat szeretteink elvesztése, mindig van miért élni, ahogy Karinthy Frigyesnek is jó oka volt rá.

A korabeli napilapok cikkei arról tanúskodnak, hogy 1918-ban is hamar rájöttek: a spanyolnátha leginkább a tömegrendezvényeken és a tömegközlekedésen – villamoson és vasúton – terjed, ezért plakátokkal, hirdetésekkel figyelmeztették erre a lakosokat, és rendeletekkel próbálták szabályozni azt, hogy hányan utazhatnak a kocsikon. A cinikus pestieknek persze nem tetszettek a korlátozó intézkedések, így a hatóságok nagyrészt hiába kérték a polgárokat, hogy csak halaszthatatlan ügyek miatt utazzanak villamossal, általában zsúfolt kocsikkal volt tele az akkori utcakép. Ezt a fölényeskedő korhangulatot jól ábrázolja Karinthy Frigyes a Pesti Napló 1918. szeptember 29-i számában megjelent A feleségem beszéli című írása, abból a sorozatából, melyben egy nő szemszögéből mutatta be, hogyan lehet életben maradni a háború utolsó esztendőjében. Ebből érdemes egy hosszabb részt is idézni:

„Tudod-e, milyen andalítóan szép a polgármester hirdetménye a spanyolnátha ügyében? Én nem tehetek róla, de könnyű szökött a szemembe, részint a meghatottságtól, részint a spanyolnáthától. Van ezen a plakáton minden, ami szép és jó, le van írva a spanyolbetegség és hogy az milyen veszedelmes. A polgármester többek között felszólít bennünket, hogy a vasutat és a villamost csak a legszükségesebb esetekben használjuk. Hát tudod milyen bájos ez, milyen kis biju, egy Wilde-aforizma, egy aperszű, egy aranysulánk. Hogy vasúton és villamoson csak akkor utazzam, amikor szükségem van rá, szóval ne utazzam villamoson és vasúton, ahogyan rendszeren szoktam élvezetből, mulatságból, mámborból, dorbézolásból, fényezésből, dáridóból, kéjhajhászásból, kicsapongásból, hanem csak szükségből utazzam, hogy egy időre mérsékeljem szertelen és vad mulatságomat és szórakozásomat, a villamoson való utazást. Könnyekig meg voltam hatva e nagy szavaktól, melyeket egy nagy lélek inspirált a nagy és nehéz idők szellemében és teljesen megértem szent és nehéz kötelességemet.”

A háború végi főváros hasonló helyzetait kifaragó Karinthy ezúttal melléfogott, érdekes, hogy sorozatát ezzel az írásával fejezte be. A spanyolnátha nemsokára beférkőzött Karinthy Frigyes családi körébe is. Az író beszercebányai utazását kellett megszakítania, hogy hazatérjen beteg feleségéhez. Boga, azaz Judik Etel másnap, 1918. október 28-án, harminckét éves korában hunyt el.

Judik Etelt ígéretes tehetségű drámai színésznőnek tartották, Karinthyval 1912-ben kötött házasságot, persze miután az író megszöktette, és a nő elvált első férjétől. Ahogy az a Monarchia korában lenni szokott, Karinthy és a felszarvazott férj párbajoztak is, tehát kalandregénybe illő módon kezdődött a nem mindennapi szerelmük. Etel, miután viselés lett, visszavonult a színpadtól, 1914-ben szülte meg Gábor nevű gyermeküket, utána 1917-ben lépett fel ismét Feld Irén társulatában a Budai Színkörben. A Kosztolányi házaspárral nagyon jóban voltak, együtt jártak mozizni és kávéházba is.

Karinthy Frigyes kiadatlan naplójából címmel jelentek meg rövid jegyzetek a Nyugat 1938. évi 12. számában, az író halála után. Ascher Oszkár közölte a naplótöredékeket, melyet egy tépett kis Karinthy-notesz rejtett, és első felesége, 'Boga' Judik Etel halála utáni hónapok rapszodikus feljegyzéseinek nevezte ezeket.

A felesége elvesztésének érzéséről szóló sorok szívfájdítóak, a halál elfogadhatatlanságáról, abszurd mivoltáról szólnak, Karinthy a megváltoztathatatlannal perlekedik, zaklatott és csapongó módon, mint például a következő bejegyzésében: „ez ?, ráismerek, az ? stílusa, meghalni fiatalon, harminckét éves korában! dúsan, ragyogva és dacosan, hogy a mennyországból a mély pokolba zuhanjak alá, egyszerre, átmenet és tisztító?z nélkül, a lávafolyóból egyenesen a jégverembe, ott dögölni meg, összefagyva, hörögve; ez ?, ráismerek!” Október 28-án, felesége halála napján pedig ezt írta a naplójába: „Úgy érzem, agyamban daganat képződött, vagy egy éles idegen tárgyat döftek bele, amikor ? meghalt, ezt a kést nem húzhatom ki belőle többé, mert hiszen ? halott marad (csak ha feltámadna, ami lehetetlen,), de idővel hozzászokik majd az agyam a késhez és járnai fogok vele, mint aki golyót hord a koponyacsontban”.

Karinthy következő hónapjai is ilyen hangulatban teltek, korábbi leveleiket olvasta, melyeket Berlinben írtak

egymásnak, ahol „éjjel-nappal együtt voltunk és mégis leveleket írtunk egymáshoz, oly rettenetesen és tébolyultan szerettük egymást. A leveleket eltettem.” A kibírhatatlan fájdalom közepette, amely arra csábítaná, hogy véget vessen az életének, számot vet azzal is, hogy fia, Gábor miatt most er?snek kell lennie: „Mi lesz velem? Nem lehetem f?be magam, pedig ha van még boldogság a számomra és van remény: annak a pillanatnak a reménye csak, amikor érzem majd: most vége. De nem lehet, a kisfiam miatt, akit oly rettenetesen sajnálok, hogy nem tudok meghalni.”

Karinthy Gábor, aki kés?bb költ? lett, négyévesen vesztette el az anyját. Az Én, fájdalomherceg cím? válogatott kötetének elején ezt írta életrajzi kiegészítésként: „1914-ben születtem, a háború els? évében, decemberben. Anyám Judik Etel színészn?; nem emlékszem rá: '18-ban vitte el az influenzajárvány. Apámat összetörte a veszteség; romantikus nagy szerelem volt, megszóktette anyámat els? férjét?l, Berlinben bujkáltak, bohémas boldogságban. Ezt én is csak az irodalomtörténetb?l tudom.”

Cikkünkhöz Karinthy Frigyes kiadatlan naplójából származó jegyzeteket (Nyugat, 1938.12.), a Pesti Naplóban megjelent tárcáját használtuk fel.

(Folytatjuk)

Pataky Tamás - www.magyar nemzet.hu

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: <https://twitter.com/syracuse73>. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájuk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló